

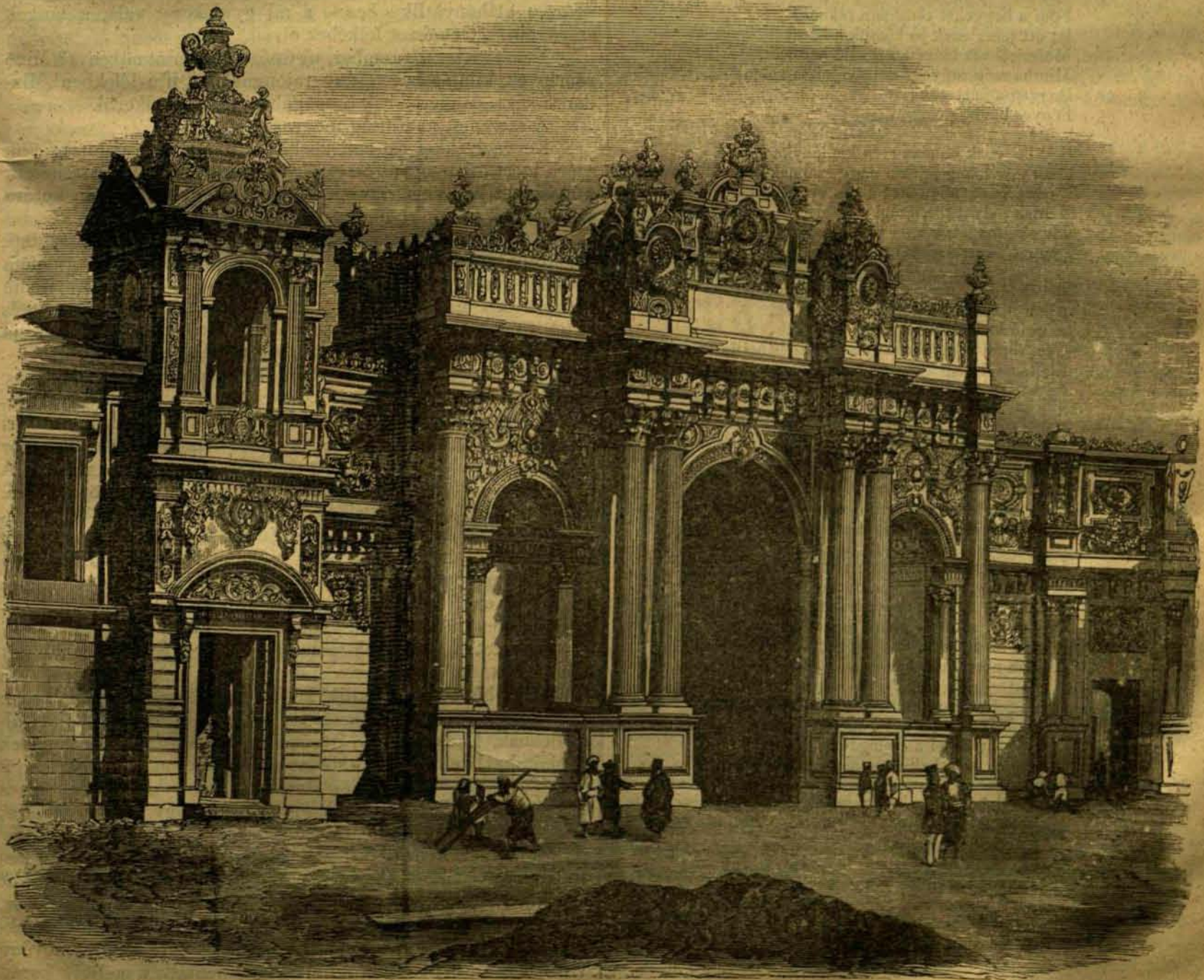
Pest, július 9-kén 1854.

A 'Vasárnapi Ujság' hetenként egyszer egy nagy negyedrévét iven jelenik meg. —
 Előfizetési díj helyben: július—decemberi folyamatra azaz: hat hónapra 1 pft.
 Házhoz küldve 1 ft. 30 kr. p. p.

Postán elküldve minden egyéb költség nélkül: július—decemberi folyamatra
 azaz: hat hónapra 1 ft. 30 kr. pp. — Az előfizetési díj az alulírt kiadókhöz bér-
 mentve utasítandó. — Landerer és Heckenast, kiadók (Egyetem-utca 4. sz. a.).

A török szultán palotája Sztambulban.

Az ozmanok uralkodója nem csupán a szerályban lakik, | onnan eredhet, miszerint minden szultán iparkodott egy újabb
 neki sok palotája van mind a városban, mind azon kívül, a mi | palota fényével elődeit felülmulni. Abdul Medzsíd szultán palo-

tája Dolmabagdzsén bizonyosan legszebb valamennyi között, ez esupa márványból és kőből van építve, ellenkezőleg a törökök különös előszeretettel a fából építkezés iránt. Jelen képünk csak egy bejáratát mutatja e palotának; képzelhetni milly nagy-szerű lehet az egész. A keleti ragyogvány és képzeletgazdagság európai műizléssel párosulva látszik rajta, s hasonlatossá teszi azt azon tündérregebeli várakhoz, mik az ezer egy éjszakában leíratták. Homlokzata a márványtenger felé fordul, s kilátást nyújt egész Skutarira, a szerályra és jobbfelől Sztambulra. A keleti fajok hatalmasai mindenütt szerettek különös pompával elhalmozott épületeket emelni; ilyen Spanyolországban a világ-hírű Alhambra. A szegények azonban annál nyomorultabb fa-gunyhókban laknak. Énnél sokkal kevesebb költészettel, de annál több igazsággal járó szokás, a mit mi követünk, kiknél a há-zak csaknem mind egyenlők s ugyanazon házban lakik az ura-dalmakkal bíró főúr, mellyben a szegény mesterember, csak-hogy az egyik az első emeleten, másik a padlás-szobában.

Hegyi élet.

Mi szép a hegyek közt, oh mi szép az élet!
Itt a nehéz szív is úgy repes, úgy éled —
Mintha a lenn fekvő önző városokból
A mi csak költői, mind ide jött volna,
Ezekre a kedves
Gyönyörű halmokra.

Födi a hegyeket tömegé a fáknak,
Itt ott fehérlenek ki köztük a házak;
Messziről azt hinnéd, őrt álló katonák,
Mintha még ragyogó szabljájuk is volna —
Ragyog a háztetők
Fényes bádóg gombja

Egy hegynek oldalán szép kis lányka szalad,
Csak úgy lobog fején a nagy szalmakalap —
Egyszerre azonban megáll, és elméláz . . .
Azután galyat tör, s tépi a levelet,
Olvasva magában :
„Szeret, és nem szeret.“

Távolról hallatszik vidám, pajkos ének,
Ajkaról valami szerencsés legénynek,
A ki jó kedvében magának énekel,
Nem törődve azzal : hogy tán más is hallja —
Azután véletlen
Egyszerre elhagyja.

Hol a forrás buzog, alljáról a tőnek,
Megtöltött csöbörrel vén asszonyok jönnek —
Néha egyes fánál kontyaikhoz kapnak:
Virgoncz urfi mászott a gyümölcsös fára
S a jámbor anyókat
Jóllakva dobálja.

Legel egy pár öszvér széles hársfa alatt,
Mellöttük a pásztor alszik mélyen, hanyatt;
Kinyitott szájában nagy, hosszú kóro van,
Ugy tüzte azt bele holmi pajkos gyermek,
Min az arra járók
Jó izűn nevetnek.

A legszebb árnyékban, csipkebokor alljba'
Úl egy fiatal pár kezet kézben tartva;
Gyönyörűn dalol a csalogány fölöttük,
Hanem ők nem hallják annak csattogását,
Nem hallanak mást, csak
Szívük dobogását.

És a legmagasb hegy legesleg tetején
Gondolkozik, mereng egy halovány legény —
Én vagyok az, ki így gondolkozik, mereng,
Kebelemből hosszú . . . hosszú sohaj jó fel :
Ha én itt lakhatnám
Az én szeretőmmel!

Hasonlat a növény és ember között.

(Herder után.)

Feltűnő, hogy az emberi életnek — a mennyiben az, teng-életnek mondható — sorsa egy a növények sorsával. Növény-szerűleg fejlődik alakká az anyatestben. Életünk korai a növények életkorai; előtermünk, növünk, virágunk és meghalunk. Előál-lunk akaratlanul s nem kérdezzük meg, mi nemzet legyünk, melly szüléktől származunk? melly földrészen élünk szűken vagy bőségben? s minő esemény által muljunk el innen vagy amonnan? Mind ezekben, az embert magasabb törvények hatá-rozzák, mellyek ellen, mint a növény, semmi kifogást nem tehet, sőt a mellyeknek akaratja ellen, szolgál egész ösztönerejével.

Míg az ember nő s benne a nedv zöldell : mi szép és vidám neki addig a világ! kitarja ágait mindenfelé s növésének az ég sem magas. Így csalogatja őt a természet, az életbe; míg láng-ereje, lankadni nem tudó szorgalma, elsajátítja mind azon kész-séget, mellyel birnia kell azon téren, vagy veteményes ágyban, hová őt a természet helyezé. Miután benne célját érte, lassan-ként elhagyja őt.

A tavasznak és ifjuságunknak viruló korában mi dus a ter-mészet mindenben és mindenfelől! az ember hiszi, miként e virágtemérdekséggel egy új világot ültethet be. S mi másként van ez néhány havak múlva! A virágok nagy része lehull s ne-hány silány gyümölcs látszik. A fa erőködése s munkásságával a gyümölcsök érnek; de a levelek halványulnak. A fa, édes gyer-mekei után, mellyek elhagyják, megrázza bádjadtt haját s ott áll pusztán, leveletlenül. — A vihar csörgeti kopár ágait, mignem egészen aláhanyatlik s benne a mi gyulékony vala, a lángok szárnyain, a természet lelkéhez olvad.

Nem így jár-e az ember, úgy nézve őt, mint növényt? Minő remények, kilátás és tettvágy rajongnak az ifju lélekben! Min-denre kész, és mert bizik önmagában, minden sikerül.

A szerencse az ifjuság menyasszonya.

Kevés évekkal azután, körülte minden megváltozik; csak azért, mert ő is megváltozott. Csak igen kevés az, mit tehetett, mit véghez kell vala vinnie és boldog, hogy azt is vén korára nem hagyá, midőn nyugalomban jó elhervadni.

Ama magasabb valóság előtt, a mi földi munkásságunk csak olly lényeges, legalább olly meghatározott, mint egy élőfa munkássága és vállalata. Kifejt annyit, mennyit ki kell fejtenie s ebben ő is mester. Hajt sarjat és csirát, szül gyümölcsöt és ültet ifju fákat; „de a természettől kijelölt helyét el nem hagyja s a beleoltott erőnek legkisebb részét sem vesztegeti el.“

Különösen, úgy tetszik, mintha lealázná az embert, hogy azon édes ösztönrel, mellynek neve szerelem, s mellyet akara-tától függeni vél, — csaknem olly vakon enged a természet tör-vényének, mint a növény. A bogács is, mondják, szép mikor virit; és tudjuk, hogy a virágzás a növények szerelemkora. A természet, a virág keblét, tévé a szerelem és gyönyör ágyává. Miért tévé ezt az embernél is, mért szőtt a szerelem övébe an-nyi kecsket? Azért, hogy ezen érzéki teremtmények kisszerű céljain kívül, inkább az ő nagy célja éressék el. És ezen nagy cél, a tenyészés, a nemzedékek fentartása. — A szerelemkora azért esik az ifjuság idejére, melly telve a meny és föld köré-beni minden életszikkával, gyönyör lángjával.

Ismeretlen gerjelmek támadnak, mellyekről a gyermek mit sem tudott. Az ifjoncz szemei élénkülnek, hangja mélyed, — a leányka fehér arca hajnallik; két lény eped egymás után és nem tudják mért epednek s a csalódás tengerének rengő habjain ál-madoznak. Édes csalódás gyermekei, álmodozatok, élvezétek napjaitokat! de tudjátok, miként a természet nagy célja nem a ti könnyű álmodozatok és élvezetek, hanem szövetségkötés a természet erkölcsi oltáránál, egyesülés a nagy cél kivitelére; hogy bennetek, jövődő nemzedékek legyenek biztosítva.

Mihelyt a nemzedék biztosítva van, a biztosító egyén las-sudan hanyatlik. — A szarvas, párzása után, pompás szarvát elejti, a madarak éneke s szépsége eltűnik; a halak jóize elvesz, és a növény színét hagyja. A pillangó szárnyai elesnek, lélek-zése megáll, rideg magányban él félévig. Míg az ifju növény virágot nem hajt, addig a hidegnek ellentáll; a mellyik korán

hajt, korán elvesz. Az ugynevezett Muzsa száz évig elél: de mi helyt virágát kifejté, a következő évben megtarthatlanul veszni indul. — Az ernyőpálma, 35 év alatt 70 lábnyira nő, ezután 4 hó alatt nő 30 lábnyit; ekkor virágzik, gyümölcsöz s ugyanazon évben elhal.

Ez a természet menete, lényeinek egymásutáni fejlesztésében; a folyam fut, míg egyik hab a másikba vész.

* * *

Minden növény vadon nő szerte szét a világon; a mi kerti-s disznővényeink is a szabad természet kebléről valók, hol saját égaljuk alatt legnagyobb tökélyüket érik el. — Így van ez az állatok és emberekkel is: mert mindenik emberfaj, csak saját földöve közt fejlődik az ő természete szerint. Mindenik földrész, hegység, ugyanazon lég és ugyanegy foku meleg vagy hideg alatt, a maga növényeit táplálja. Lappországi szikláin, az alpeseken, a pyrenéken, nem tekintve az ezek közt terjengő messziséget, ugyanazon füvek nőnek; Északamerika, és Tatárország magas térei hasonló gyermekeket nővelnek. — Az olly magaslatokon, hol a szél a növények körül kissé durván enyeleg és a nyár rövid, a növények kicsinyek ugyan de felette maghozók s ha ezeket kertekbe ültetik, magasabbra nőnek ugyan s nagy leveleket hajtának, de kevés gyümölcsöt termenek.

Bárki által látható világos hasonlat az állatok és emberekhez!

Minden növénynek szabad lég szükséges: az üvegházak foglyai arra hajlanak, honnan a világosság bármi kis lyukon betör. Becsukott melegben karcsubbak és indások, de halványak, gyümölcstelenek s a szabad napra hirtelen kitétetve, leveleik elhanyagoltak. — Nem illyenek-e a tulfinom és kényszeres miveltségű emberek?

Különösen érdekes vizsgálni azon saját szerű módot, miként szabják magukat a növények az év részéhez, sőt az idő órájához, míg más égaljukhoz szokhatnak. — A földszarkhoz közel, növényükben késnek, de annál gyorsabban érnek; mert ott a nyár később jön, de jobban érlel. A délvilági növények, Európába hozatva, első évben később érnek, várva saját földöviük melegére. A következő évben már gyorsabban; mert égaljukat már megszokták. — Az üvegházak csinált melegében, mindenik, saját hazája idejéhez tartja magát, bárha Európában 50 évet töltött is. Némely növény télben virít; mert hazájában akkor van nyár; — némelyik éjjel virít, mert hazájában nappal akkor van. — Így, mindenik megtartja idejét, sőt a nap óráját, midőn vagy kinyílik, vagy beborul.

Ezek azt mutatják, hogy a növény természetes növése, melegnél és víznél még több is kell. — Az emberi élet jólétéhez is több kell, mint kenyér. . . . Én szánom a növényt az üvegházban, mellybe ha belépek, szívemre valami nehézség süllyed; világosan látom, mint szenvednek az elzárt növények, a honvágy és szabadsághiány néma fájalmában; — valamint nem sokra becülöm, jellemtelennek tartom azon embert, kiben a legtermészetesebb ösztön, a honszereltem ösztöne nem gerjedez s szolgálai hajlamát, önző anyagi vágyait követve, azt bírja mondani, ubi bene, ibi patria. . . .

Miskolcsi Pál.

Pásztorkodás, iskolázás.

Az ujságokból olvastam Pesten, hogy pünkösdhétfőn Füredet bállal nyitják meg. Más embernek talán ez is elég lett volna, hogy kedvet kapjon oda rándulni, de én ezen kívül a Balatont is akartam látni, még pedig gözösön, s partján a regényes várromokat. Így történt, hogy pünkösdvásárnapján Pestről elindulván, aznap Fehérvárra értem. Hétfőn délután, zsidó gyorskocsival csak Veszprémig jöhöttem, mert egy faluban hol éppen próczeszió volt, kocsisunk és a népség közt perpatvar támadt, úgyhogy lovait össze vissza rángatták, istrángjait elszakították s őt magát be akarták zárni. Csak nagy bajjal menthették meg. Kedden Veszprémből 3 pftért Füredre értem, hol a bálról semmit sem tudtak, de bajos is lett volna annak megtartása, mert a fogadóban kivülem csak még egy szobában volt idegen. Rut

hideg esős idő volt. Itt tudtam meg, hogy a balatoni gözöst eladták, s most mozdulatlan hever.

Nem érhetvén célomat, hogy a gözösön utazhassak, szerdán korán reggel a faluba mentem s 7 pftért fogadtam kocsit Sümegig. Innen másnap hajnalban Tátika bérce felé vettem utamat. Hamar elhagytam a főtut, mert egy mellékut egyenesebben látszott célomhoz vezetni. Bezzeg! egy órai járás után az én utam hirtelen káposztaföldekbe végződött, mellyek vizárkokkal voltak kerítve; a kisebbeket csak átugrottam, de a főárkokhoz érve, láttam, hogy ennek két partja végetlen nád-mocsár, a melly ráugrásra éppen nem alkalmas. Mi tevő legyek! Vissza akartam menni, de nem találtam többé utat a mocsár labirintusa között. Végre felmásztam egy fűzfára, s egy ágba kapaszkodva le ugrottam egy a tulsó parton álló fűzbokorra, hol szintén csupa mocsár és nádfü volt. Ezen keresztül gázolva, száraz rétre értem; egy fogoly mellettem szaladt el, előttem nyul ugrott fel, hogy botommal üthettem volna le őket. A füredi pinceszert azt mondá, egy óra alatt fölmehetek a Tátika csucsára, de három órai gyaloglás után alig állottam a hegy tövében. Még nevettem magamban, gondolván: mivel Italiában a műárak (irrigazione, Bewässerung) megismerése végett sok árkot ugrottam át, most talán a honi műárakkal is akart megismertetni a sors.

A mint fölfelé folytattam utamat, az erdőszélén sok gyereket láttam körben ülve; mintha valami nagy dologról tanácskoztak volna. Körülöttök számtalan lud hemzsegett. Igen sajnáltam, hogy e gyermekek rosszabb nevelést kapnak, mint a ludak, mellyekre van felügyelés, holott ők magokra hagyatva, henyélve töltik az egész istenadta napot. Különben egész utazásomban fájdalommal láttam, hogy gyakran a legszebb gyermekek kéthárom lud vagy disznó vagy bárány miatt, egész nap pásztort játszanak, hogy szinte kérdeztem magamban: mellyik nő fel vadabban, a pásztor vagy az állat? s mellyikre fordítanak több gondot, az elsőre-e vagy az utolsóra?

Ámbár két vezetőm volt (2 gyerek 1 v. ftért,) mégis négy-szer tévedtünk el a sötét erdőben s más csucsra értünk ki. Összehasonlítván a romot a „Balaton Albuma“ rajzával, gondoltam magamban: sokat szabad a poétáknak és festőknek! Így p. o. a leírásban az áll, hogy a két szomszédvárban, Tátikán és Rezin hajdan két barát lakott, kik ha egymást váraikból egy pohár borral akarták megkínálni, ezt dróton szállíták által, melly e célból volt átnyújtva egyik várból a másikba. Más helyről olvashatta az a jó író ezt a dolgot s aztán csakugy ráfogta ezen vidékre, mert a Tátika és Rezi közti távolság, szemmérték szerint, legalább 10 budapesti lánchidnyi lehet. — Délután Sümeg várába mentem, melly minden várromok között legjobb állapotban van még; 12 házat számláltam benne. Másnap reggel szerken mentem Tapolczára, honnan főlétáltam Csobáncz várromjaira, hol különösen a falak vastagságai ragadták meg figyelmemet. Gyulakeszben a zsidó fogadóban nem kaphattam ebédet, nem volt se leves, se hus, csak komiszkenyér. Délután Badacsonyba sétálván, ismét mocsarak közé kerültem. A fogadóban mondám: „Eljöttem a híres badacsonyi bort megkóstolni!“ — de olly roz volt, hogy a kocsisom sem akarta meginni s én egy pohár tejet voltam kénytelen kérni. Majd a Szigligeti várromon keresztül, vissza érkeztem Tapolczára. Szigligetet a gyönyörű kilátás és gyönyörű kövei miatt találtam érdekesebbnek. Már a sümegi várkapu rámakövei is a budai fal négyszögű mesterséges köveire emlékeztettek, mellyeket itt a polgári kórház és fegyvertár közt találhatni. Vezetőm mondá, hogy a szigligeti kövek természetesek. A többi kövek pedig likacsos darázskövek (tuff,) a miért itt kenyérkövek nevezik.

Utközben tudtam meg, hogy kocsisom falusi jegyző és iskolamester, kérdém tehát tőle: van-e sok tanulója? — Télen csak van, uram — mondá — de nyáron nem járnak iskolába. Ekkor eszembe jutottak a liba, — bárány — és disznópásztorok. A mit télen tanulnak, nyáron ismét elfelejtik. Biz így nehezen megyünk előre. Én azt tartom, hogy ha egyszer iskolába kerül a gyermek, azt az egynehány esztendő, melly lelke mívelésére van szánva, nem kellene tőle sajnálni szüleinek, hanem a menyire csak lehet, megakasztás nélkül kellene az iskolára szori-

tani. Ha majd azután a gazdasághoz kerül, bizony több hasznát fogják venni a tanult fiúnak vagy leánynak, mint a tanulatlanoknak!

Másnap reggel Veszprémbe indultam vissza. Hegyesháznál a hegy tövében várt rám a kocsis, míg e romokat is bejártam. Sok várromot láttam, de oly csucsos hegyen egyet sem. A czukorsüveg formájú hegyre vezető ut, csigaszerűen vonult fölfelé s fallal volt kifelé elzárva; e falban lakások lehettek, mert a csucson nem fértek el.

Fölmenésem közben ökröket láttam a bokrok között, magokra hagyatva, pásztor nélkül. Annál inkább lepott meg, midőn a csucson 10—12 parasztyerekből álló társaságot találtam. Az egyik egy fölfelé törekedő ökröt botjával terelt vissza s kérdezvén: miért nem szabad az ökröknek fölfelé jönni? felelé: följönni csak följöhetnek, de a meredek sziklákon aztán le nem tud menni. — Egy leány is volt köztök, igen beteges színben; a legnagyobb fickó 15 éves lehetett, ki, midőn lementem, egy sirmalmas nótát fújt utánam klárinéton. Vajjon nem lett volna-e egy pásztor elég tizenkettő helyett ez ökröknel szintugy, mint amott a ludaknál, bárányoknál s disznóknál? — Valóban, édes atyámfiai, ezen segíteni kellene valami módon, mert ez által csak henye és kóbor embereket nevelünk. Minden faluban van öreg vagy beteges ember elég, a ki elvégezheti a libapásztorokdást, nagyobb nyájak pedig ugyis megérdemlik, hogy külön őrzőt fogadjunk számukra. Mert a gyerekek iskolába valók, különben vadabban nőnek fel, mint az oktalan állatok!

Pencz Miklós.

A köszén s bányászata.

I.

Vannak igazságok, mellyek nem rögtöni, s ezért meglepő fel-tűnésük, hanem többször ismételt felemlítés által ébresztenek figyelmet, s lassan bár, de annál biztosabban emelkednek érvényre.

Ezen, a naponta tapasztalat által kellőleg igazolt tény kész-tet arra, hogy századunk iparának s ez által mivelttségének egyik főtényezőjéről, az e lapokban már többször felemlített köszénről, néhány közérdekű adatokat közöljek.

Alig létezik ugyanis ország, melly a természet adományai-val dusabban volna megáldva, hazánknál, mellynek számos kin-csei közül némelyeket nem is ismerünk még, vagy, mi ennél veszélyesebb, ismerve bár, kellő figyelemre nem méltatunk; — ez utóbbiakhoz tartozik hazánkban a barna s fekete köszén, melly olly annyira van elterjedve, hogy bátran mondhatjuk, miszerint alig van megye, mellyben már eddig is köszén-találtak volna, vagy mellyben, kellő kutatás mellett, illyent találnunk biztos reményünk nem lehetne, s mégis fájdalom! bár sok helyen faszüke uralkodik, századokon át heverni hagyók e kin-cseket érintlenül, mintha sárkány őrizte volna őket s tiltotta volna használatukat.

Végre a gőzhajózás itt is új korszakot nyitott.

Mióta a Duna szöke hajóit s a nádkoszoruzta Tisza cse-n-desen hömpölygő árjait gőzhajók lapátjai kavargják, s az alföld rónáinak eddigelé csak a gulyák egyhangu kolompolása s a mé-nesek vad nyerítése által félbeszakasztott csendét, a vasuti moz-donyok, mint meganyi táltos lovak sikitó sipolása, s a sebesen rohanó vonatok zúgó robaja zavarják, kevesen lesznek olvasóim közül, kik a köszén-t, melly mindezen, a gondolkozni nem sze-rető előtt csodáknak látszó, nagyszerű dolgokat miveli, habár csak látásból is, ne ismernék.

Mind ez a gőzerőnek, közvetve az ennek előállítására szük-ségelt tüzelési szerek alkalmazásán alapulván, nem lesz érde-kelen néhány szót a tüzelésről, ennek, valamint az előállítására kívánt anyagok (tüzelő szerek) fontosságáról s ezeknek az egész emberi nemre s életre gyakorolt befolyásáról, elmondani.

Ha az ember szükségének fedezésére kívánt dolgokat csak futólag is szemügyre vesszük, csakhamar azt látandjuk, misze-rint élelem, mezés lak mellett első sorban áll a tűz s ennek ger-jesztésére, rakására alkalmas anyagok vagyis: tüzelő szerek.

A föld átmérőjének részut állása miatt ugyanis, a sarkhoz közel fekvő részeiben, az év egy része, ősz, tél, tavasz olly zor-

don, hogy mesterséges meleggyártás vagy tüzelés nélkül ezek vagy épen nem, vagy csak felette nagy kényelmetlenséggel vol-nának lakhatók, — s így, bár mai napon a legpolgárisultabb népek által lakotván, a miveltség magas fokára jutottak, tüzelési anyagok híjában kietlen vadonságoknál egyebek nem lehetnének.

Az északi sark örök jég- s fagysíkainak szomszédságában levő Europa, északi tartományainak tüzelési szerekbeni bőségé-nek köszönheti nagy részt, hogy a miveltség hazájának méltán mondathatik.

A tüzelő szerek azonban nemcsak mint fűtő, de mint főző s érczolvasztó erők hatnak az emberiség jólétére. — A tüzelési szerek segélyével változtatja, alakítja át az ember a nyers táp-anyagokat, — miket a természet nyújt, a mivelt ember táplála-tára szolgáló eledellé, — mellyeknek finomítása többet tett az erkölcsök s szokások szelidítésére s az emberség-érzetének (hu-manitás) emelésére, mint sem első pillanatra gondolnánk.

Nagyszerűbb s szembe szökőbb a tüzelési anyagok azon fontossága, melly a tűznek érczolvasztó tulajdonságából ered; — mellyek nélkül miveltség, legalább olly minőségben mint jelen-leg létezik, nem is képzelhető.

Napjainkban ugyanis az érczek (fémek) különösen a vas, réz és ón alkalmazása felette emelkedett, nemcsak a kard- s eke vasa, a kézműves nélkülözhetlen eszközei, de az egész gyáripár s világkereskedés, vasutak, gőzhajók, nyomdák, villany-távírdák (Electro-magnetische-Telegraphen), szóval az emberi miveltség mindannyi segédeszközei, az érczek használatán alapulnak, léte-zésüktől feltételeztetnek.

Ki mindezen, e helyütt csak futólag érintett, de a minden-napi életben száz változó alakzatban mutatkozó tüneményt figye-lemre méltatja, méltó aggodalommal látandja erdeink szelvében lett pusztítását, melly, ha más tüzelő-anyagok alkalmazása által nem gátoltatik vagy legalább mérsékeltetik, — pár század mulva Európát s különösen hazánkat kietlen, lakhatlan sivataggá te-endi, mellynek romba dülő városait csak látni-vágyó utasok fogják néha néha meglátogatni.

Azonban bár erdeink tulzottan irtattak, mind a mellett ezen érintett súlyos következményektől, ha jövőre több kegye-lettel viseltetünk azon ős fák iránt, mellyek lombos árnyai alatt apáink fáradalmaiktól kipihentek, s a tüzelés szükségét annak idején köszén-nel pótolni igyekezendünk, nem kellend tartanunk.

A gondos természet a köszénben, a tüzelési szerek legbe-cesebikét nyújtja, melly a fát mint tüzelő-szert nem csak pó-tolja, de mind jóságra mind olesóságra, ha kellően miveltetik, tetemesen felül is mulja.

A köszén agyagpala s fővenykorétegek között néhány uj-nyitól egész 20 lábnyi vastagságu telepekben találtatik, s kül-sőjére nézve setét barna vagy fekete színű, fényes és tetemes nehézségű ásvány; a barna köszén, mellyen a rostos szerkezet könnyen fellelhető, korra nézve fiatalabb a fekete köszén-nél, mellyben a növény-eredetnek nyoma olly annyira eltöröltetett, hogy csak a nagyító-üveg segélyével lelhető fel.

A köszén azonban nem egészen tiszta szén, benne különböző mennyiségben többféle ásvány, különösen kén- és vas találtatik, valamint némely légnemek, mellyek a köszén használatára kisebb nagyobb befolyást gyakorolnak.

Minél kevesebbek ezen zagyvalék részek, s mentül kevesebb hamu képződik, annál alkalmasb s hasznosb az illető köszén-nem a tüzelésre.

Tűzben háromféleképp alakul a köszén, némelyek felfujód nak s összetapadnak mint p. o. a baranyaiak honunkban, ezeket tapadó köszéneknek (Backkohle) nevezik, s fűtésre kazánok alá, kevésbé alkalmazhatók mintsem kovácsolásra; mások égés köz-ben összezsugorodnak a nélkül, hogy tapadókká válnának, s ezek zsugorodó köszén nevezete alatt, ugy fűtésre mint a mű par különböző ágaiban felette jól használhatók, s szilárd tömör össze-állításuknál fogva nagyobb messzeségre is szállíthatatván a nél-kül, hogy szét tördelnének, a megbecsülhetlen értékű tüzelő-sze-rek egyikét képezi; ellentétben az elmálló köszén-nel (Sandkohle,) mellynek kisebb darabjai (mint p. o. a komáromiak), nemcsak össze nem tapadnak, de még a nagyobb darabok is kisebbekre töredeznak, magasabb hőfoknak levén kitéve, miért is ezek leg-

inkább csak fűtésre s kovácsolásra, de koksztételre éppen nem használtathatnak.

Mesterséges meleggyártásunk (tüzelésünk) a szénnek (szénenynek) a légkör egyik alkotórészeivel az élenyeli (oxigen) összekapcsolásán alapulván, kétségtelen, hogy azon anyag bir mint tüzelő-anyag legtöbb értékkel, mely ugyanazon kiterjedésben ugyanakkora darabban legtöbb szénényt tartalmaz.

Többször ismételt kísérletek következő eredményt mutattak:

100 font nyers bükkfa tartalmaz	20 font szénényt
„ „ száraz „ „	40 „ „
„ „ faszerkezetű barnaköszén	51 „ „
„ „ tüzfa (gyöptözeg)	58 „ „
„ „ fekete köszén	87 „ „
„ „ tiszta faszén	99 „ „

Miből világosan látható, hogy a faszén után legjobb tüzelő-szer a fekete köszén.

A köszén által előidézett hő-erő, mely a fentérintett szervtelen (anorganicus) részek különböző mennyisége szerint változik, honunk különféle köszéneiben, Nendtvich tanár urnak e részben tett jeles vizsgálatai szerint (Lásd a Magyar természet-tudományi társulat évkönyveinek II. kötet. 138 s következő lapjait), következőleg mutatkozott:

a (száraz) bükkfa által előidézett meleget 100-ra tévén,
 az esztergami köszének fűtő-ereje tézsen 127-et,
 a brennbergié 133-at,
 a komáromi 139-et,
 a szabolcsiak- s krassóiaké 188-at,
 a vasassié (Baranyából) 199-et,
 vagyis majdnem még egyszer akkora mint a bükkfa által előidézett.

Ha már a fentebbiek nyomán indulva, egy lábnyi hasábokból álló bükkfa ölnék súlyát közép számmal 26 mázsára s 75 fontra tesszük, akkor következő köszén mennyiségek pótolnak egy öl bükkfát:

az esztergamiból	20 mázsa	95 font
brennbergiből	20 „	6 „
krassóiból	14 „	18 „
pécsiből	13 „	83 „
vasassi	13 „	42 „

Ezekből minden köszének viszonylagos becse a fáéhoz mérve könnyen meghatározható.

Ha például a bükkfa ölnék árát felvágatással, mi a köszénél elesik, 15 pft-ra tesszük, az esztergami köszén mázsájának árát pedig 30 kr-ra, akkor annak olly mennyisége, mely a bükkfa ölnék pótolná, középszámmal 10 ft 30 krba jó; — s így köszén-fűtéssel minden ölnél 3—4 pft meggazdálkodtatik, — mi első tekintetre nem igen sok, de éveken át mégis tetemes különbséget tézsen.

A köszénnek olly ára mind a mellett, tekintve ennek ropant telepeit, nemcsak nem olcsó, sőt aránylag felette drága, mert míg Angolhonban a nyers köszén mázsája 4½ krba jó, nálunk ötször hatszor annyiba kerül.

Eddig fennálló törvényeink szerint a földtulajdonosnak, földjében talált köszén-nyerésére kizáró jogot adván, — sok telep a földbirtokosok e részbeni tudatlansága, sőt gyakran ros-akarata miatt haszontalanul hever, míg más telepek ügyetlen s a bányászat rendes kezeléséhez nem igen értő vállalkozók kezeire jutván, kik pillanatnyi hasznukon kívül mit sem, legkevesbé pedig a jövő nemzedékre ügyelének, ezek által pazarlók módjára kizsákmányoltattak; — s miután olly körülmények között a köszén-nyerés honunkban mohozásnál (Raubbau) nem egyéb, nem kell csodálnunk, ha a leggazdagabb telepek tekozoltatnak, s a jövő nemzedékekre használhatlanokká tétetnek.

A „gőzerő s gépek minél terjedtebb alkalmazása“ s a fentemlitett „visszaélések czélszerű törvények általi meggátlása“ azon két feltét, mellytől honunkban a köszén-mivelés emelkedése s a nemzeti gazdagság egyik bő forrásának megnyitása függ, mit annál kevesbé szabad szem elől tévesztenünk, mivel, Nendtvich tanár ur szavaival élve: „ezen megbecsülhetlen adománya a természetnek nem egyes nemzedék, annál kevesbé egyes

egyének, hanem az egész emberiség s minden jövő nemzedékek szent tulajdonának s olly tökéjének tekintendő, mely egyedül csak a kamatok hasznunkrai fordítására van átengedve, s melylyet a jövő nemzedékre, a mennyire lehet, csonkítlan állapotban juttatni egyik legszentebb kötelességünknek kell ismernünk.“

Dr. Hegedüs.

Közhasznu beszélgetések.

II.

— Mi jóval tölté a mult hetet, Gábor gazda?
 — Füredre voltam, tiszteletes uram.
 — Füredre; illyen munka-időben?
 — De hát, mit tegyen a szegény ember? Ez a Hersli zsidó jó fuvart ígért, — egy kis sóra való is kell, — gondolám magamban — aztán csak ellődítotam; de biz én el nem vinném többet, ha a szeme ugy kopogna is, mint a foga.

— Nagy szó az Gábor gazda, — talán valami szerencsétlenség történt? . . .

— Történt bizony, még pedig akkora, hogy majd a Balatont kerültem meg miatta.

— Kíváncsi vagyok a dolgot hallani. —

— Ez a zsidó még Szamárdi körül emlegetett valami ollyasfélét, hogy vele a tihanyi templom szóba áll; én a beszédet csak kötekedésnek véltem s jó formán rá sem ügyeltem. Könnyen átléphettem árnyékomat, a mint a komp Tihanyba szállított bennünket — beálltam a korcsmába valami keveset kapatni. Az én zsidóm egyszer csak megkapja szűröm galérját, s a másik kezével int, hogy utánna mennék.

— Hersli! — mondtam neki — aztán lóvá ne tegyen ám, mert majd megsztatom ebben a kis pocsétában! — Ekkor már egy dombtetőn álltunk.

— Ne fhéljen Ghábur szomszéd! — kiálta a zsidó. Ne fhéljen Ghábur szomszéd! — hallatszott ugyanazon mondat a templom felől. Nem hittem filemnek — azt gondoltam, hogy mind kétszer a zsidó kiáltott.

— Kiálts még egyszer zsidó! . . . kiálts még egyszer zsidó! —
 — Jézus ne hagyj el! — ugy néztem a szájára, mint most tiszteletes uraméra, midőn másodszer hallottam az általam kibocsátott szavakat, és mivel nem ez szólt, a hang pedig ismét a templom mellől jött, — egy percig sem kételkedtem tovább, hogy ez az Izrael maradéka nem az ördögökkel compániáz.

— Ejnye, ejnye, Gábor gazda! — hát illyen csekély ember kigyelmed? — — — mennyit beszéltem én a szószékről, de máskor is, — nem kell babonát hinni; a mi az emberi ész előtt egy kissé rőtünő, az mind csak a természet munkája s kigyelmed még sem okult belőle? . . .

— Dehogynem, dehogynem! — mindjárt lelkiatyám jutott eszembe, és föl is tettem magamban, hogy hazajövetelem után legelső tenni-valóm lesz fölvilágosítást kérni a dologról. —

— Adok, szivesen adok; csak aztán magyarázatot kiáltószó ne legyen a pusztában; — mig azonban a dologra térnénk, hogy jobban megértse kigyelmed, a következőket kell előre bocsátanom:

Mindazt, a mi tért vagy helyet foglal el — testnek nevezzük. A testek vagy rugalmasok, vagy rugalmatlanok. Rugalmas test az, mely bizonyos erő hajtására formáját elvesziti, de az erő fölhagyásával azt ujra visszanyeri; ha vissza nem nyeri — rugalmatlan az. Például: élőfárról egy ágot lementvén, próbálja azt kigyelmed gyengén behajtani; a mint a hajtással felhagy, tapasztalni fogja, hogy az előbbi formájára ismét visszaugrott: Erre azt mondjuk, hogy az ág rugalmas test. Ha aztán most meg lépesmézet vagy írósvajat veszünk, bezzeg nyomogathatjuk azt ujunkkal, a nyomás után soha sem fogja előbbi formáját visszanyerni. Erre meg azt mondjuk: a lépesmész és írósvaj rugalmatlan test. — Mondjon hát nekem Gábor gazda egy rugalmas testet, ha értette beszédemet.

— Akár többet is egynél, tiszteletes uram. Hát a hus, — hajam szála, — kender, — aztán meg a szőr.

— Igen jól van; azt gondoltam, hogy ugy járok kigyelmeddel, mint az egyszeri profesor diákjával. A diák ugyanis nem figyelmeztvén a magyarázatra, midőn tanárja rugalmas testet kéreztett tőle — fenhangon kiáltá el. „Hát a szamár is rugalmas, tekintetes tanár ur.“

— No ez is megadta neki! ha ha ha!

— Mondjon kigyelmed most meg egy rugalmatlan testet.

— Azt gondolnám tiszteletes uram, hogy az ólomgölbics is az.

— Helyes, de most meg én nevezek egyet kigyelmednek: hát a levegő millyen test? — mert csak ebből magyarázhatjuk ám ki a tihanyi esetet! —

— A levegő . . . a levegő . . . bizony nem tudom én szentatyám. —

— Az is rugalmas. Gondolom nem egy hólyagot fujt föl életében, Gábor gazda, — nem tapasztalta, hogy ha újával benyomta, behorpadt, — de a nyomás megszűntével ismét előbbi formájára pattant? . . .

— Igenis vettem észre.

— *Lássa, ezt az abban lévő levegő eszközölte: tehát a lég is rugalmas test. És csak most térhetünk a dologra.*

— *Ha én a templom falától, vagy akármely mélyen bevágott parttól tiz öl távolságra állok s akkor valami egy szótagu szót, p. o. tűz, víz stb. kiáltok feléjük: ezen elkiáltott szavakat rögtön egymásután kétszer hallok. Az ilyen tüneményt *Viszhangnak* (echo) hívják; t. i. a hang, vagy is itt azon levegő, melly szőlésünk által a falhoz vagy parthoz ütődött, ettől, mint rugalmas test, visszahajtatott s így újra füleinkbe jutott, — tehát először egyenesen mikor szólunk, másodsor, mikor a faltól vagy parttól visszahajtott hang hozzánk ért, hallottuk azon szavakat.*

— *Igen, tiszteletes uram; de a Hersli nem egy szótagu szót karált ám el a tihanyi sz. egyház körül.*

— *Tudom, arra is mindjárt rájövünk. Ha most meg 100 öltre állunk a mondott faltól: akkor is kétszer hallunk egy egytagu szót, de nem rögtön egymás után, hanem sokáig kell várakoznunk, míg a hang másodsor is füleinkbe jut. Tehát közbe még több új szótagot is mondhatunk, miket az első után rendre mind meghallunk; nevezetesen, ha előbb tiz öl messzeségre egymást érte az egy szótag két hangja: itt tiz annyira, azaz száz ölnyre állván, tiz szótagot ejthetünk egymás után, s ezeket rendre mind, kétszer fogjuk hallani. Így beszélt Hersli a tihanyi templommal s így beszélhet vele kigyelmed is. Ugy-e hát, csak nem a zaidó az ördög? . . .*

— *Nem ám, tiszteletes uram, — hanem az ember tudatlansága. —*
Molnár István.

Tárogató.

— *Az ő es. k. Fensége Hildegard főhercegnő pártfogása alatt álló pesti *bölcsőde* napról napra nagyobb méltánylásra talál a dolgozó osztályok szegényebb szülői részéről. Mindig jobban látják által az anyák, kik napjaikat munkában tölteni kénytelenek, minő jótétemény rájuk nézve, hogy kisdedeiket az intézetben gondos őrizetre s ápolásra bízhatják. A vagyonszűke osztályok ajándékaikkal, pénzbeli segítséggel emelik az intézetet, úgy hogy az, e részben is szép gyarapodásnak örvend.*

— *Mint helybeli lapok írják, most egy *álmjáró* fiatal leány érkezett Pestre orvosi gyógyítás végett, ki jövendőletései által sokak figyelmét ébreszt fel.*

— *Ugy látszik, Magyarország már nagyobb mértékben lesz képviselve a *müncheni ipartárlaton*. A dunai gőzhajótársaság eddig 2000 mázsa iparműnél többet szállított fölfelé a Dunán, még pedig mint tudva van, díj nélkül, a mi a gőzhajótársaságtól igen szép figyelem az ipar s annak művelői irányában. Ezenkívül más uton is számos szállítást történetelt München felé. Ha jól tartja magát, még ott is ember lesz a magyar.*

— *A pesti *gősmalom* olyan jól jövedelmez, hogy most az eddigi öt hengerrendszert még egy hatodikkal fogják szaporítani.*

— *Az egyidő óta fennálló *gősszűkekből* kikerülő kenyeret igen dicsérik, mert jó ízű is, olcsó is; a miért a pesti piacon áruló soroksári kenyérsütő asszonyok nem örömet látják az új versenytársat. Kívánatos volna, hogy minél inkább terjedjen e vállalat.*

— *Budapesten a szőlővirágzása is elmúlt a nélkül, hogy a *szőlőreisz* nyomait észrevették volna.*

— *A hatóság rendeleténél fogva az új *ingyenfürdők* már megnyitak a Duna két pontján, az aldunasor végein. A szegényebb néposztályok számára nagy jótétemény.*

— *A hus ára 13 pkról 12-re szállított le.*

— *Egy hasznos kis munka jelent meg e napokban Müller Emil könyvnyomdájában: „A világtörténet zsebben.“ Irta *Helsy Ignác*. Rövid cikkeiben össze van benne foglalva az egész világ régibb s újabb története s a 316 lapnyi kötetnek ára csak 50 pkr.*

— *A *nemzeti színházban* most már vasárnapokon sem láthatni eredeti szindarabokat. Mint hétköznap, úgy ekkor is német, francia fordítások járnak, a mi onnan van, mert, mint multkor irtuk, az újabb színházi rendezvények miatt drámáink nagy része visszavette darabjait. Bizony szép kilátások nyílnak! Maholnap ott látjuk hajdani dicsőségünkben, ama régi tüneményes théatrom-darabokat, a mimók: Lumpacivagabundus, A politikai csizmadiá, Kakambukihorifórmirrodabilihogyigeminómeni herceg, Hamupipóke, Ramszperl és Maxenpfuts stb. Mulatságos lesz annyi bizonyos. — A mellett sürű a panasz, a színház üressége miatt, s egyik lapunk tárczaírója orvosságkereső fájdalomában annyira ment, hogy háromféle színházi árak behozatalát ajánlja, drágákat, olcsóbbakat s olcsókat. Becsüljük a jó szándékot, de meg kell vallanunk, hogy eddigi előadása által az ajánlott változás czélszerűsége felől nem győződhetünk meg, mindazáltal hisszük, hogy e tárgy figyelmet s bővebb megfontolást érdemel. Ha az operai előadások drágábbak volnának a drámáinknál, azt mindenki természetesen találná. Egyébiránt nem kell felejtetni, hogy most nyár van, s nyáron az illy panaszok évenként megszoktak ujulni. A közönség most vagy nincs itt, vagy arenába jár, a magyarnak pedig nincs arenája Pesten, csak Debreczenben.*

— *A *jégvihar* ellen kölcsönösen biztosító magyar egyesületnél biztosított folyó é. június 23-ig 779 fél 972,690 pengő forint értékét; június*

23-kától 30-ig 60 fél 68,750 p. ft. értékét, összesen 839 fél biztosított 1,041,440 p. ft. értékét.

— *Tolnamegyében, nevezetesen Földváron, f. évi június 22-kén a vetések, Tolnán pedig ugyanazon hó 29-kén a szőlőhegyek, jégvihar és szélvész által ugyannyira elpusztultak, hogy a reménylett termésnek háromnegyed része oda van. Hasonló csapás szerencsétlenül a fertői vidéket Sopronnyal, 8 mérföldnyi kiterjedésre, és Szeniczét Nyitramegyében, mindkettőt szinte június 29-kén. Ugyanazon elháríthatlan elem által június 30-kán elveretett Aszód s az egész tájék Gyöngyöستől Hatvanig s a welsi határ Ausztriában f. hó 1-jén. — Biztosítsunk!*

— *Zalamegyében a jégvihar július 1-jén tizenöt (!) falu határát elverte. Alig volt valami biztosítva. Földieim, gondolkozzatok, itt a mentesség előttünk a jégkármentesítő intézetekben; miért nem használjuk azt fel?*

Mi hír Budán?

— *Ö Fenségeik legmagasb egybekelése emlékére, gr. Pálffy János a pozsonyi siket némák intézetére 500 pft. alapítványt tett.*

— *A budai királyi vár újonnan felépült, pompásabban, mint valaha. A benne tett munkálatokat nagy részint hazai kézművesek állíták ki, minden asztalosmunka ifjabb Szabó hazánkfia műhelyéből került ki.*

— *A Duna rendkívül áradni kezd, a felvidéken sok esőzések voltak, csütörtökön Pest környékét is régóhajtott eső frissíté fel.*

— *A kenyérliszt ára e héten ismét négy forinttal felszökött, a hus fontja ellenben egy krajczárral lejjebb szállt.*

— *Londonban az országos ritkaságok tárába tették azt a golyót, melly a legelső angol harczost a tengeren megölte.*

— *A Szilisztria ostrománál megsebesült Schilder tábornok meghalt s minden vagyonait az ott elesett katonák özvegyei s árváinak hagyta. A czár rendkívül ingerült a veszteséget tábornokaira, annyira, hogy az elesett főtisztek özvegyeinek nem rendelt nyugpénzt.*

— *A gőzösök már egész Kis-Olahországot széléig szállítanak utasokat és máhakat, remélhető, hogy a francia angol hajóhadak, a dunai hajózást rövid időn felfogják szabadítani, már megkezdtek a galaczi orosz zárló hajók elleni ostromot.*

— *A budai török mecsetet javítják; mint tudjuk ott egy török dervis van eltemetve, kinek hamvaihoz minden évben elzarándokolnak távol keletről törzsai ajtataskodni.*

— *Egy szomorodott lelkű atya hirdeti hirlapok útján az atyai szigor elől eltávozott fiúnak, hogy bocsánatra tárt karjai közé térjen vissza. Gondoljon az eltávozott gyermek édes anyja szenvedéseire!*

— *Moldvában a marhadög ütött ki. Magunk sem tudjuk, mire jó az a sok erős szél, melly a levegőt tisztítja.*

— *Több helyeken az a helytelen hír támadt a földnépe között, mintha az ur dolga dézma és robot ismét előkerülne. Ez alaptalan beszéd, mellynek nem kell hinni. Az egész onnan támadt, hogy a hajdani földesurak összeiratják egykori jobbágyaik létszámát az urbéri kárpótlás eligazodására. Ennyi az egész.*

— *Ismét új érdekes könyvek jelentek meg Heckenast Gusztáv kiadónál: — „Örökösödés.“ törvénykönyv, írta Tóth Lőrincz, leg tudományosabb törvénytudóink egyike. Ára 1 ft. 20 kr. p. — „Ösiség.“ szinte ezen szerzőtől, másik, átdolgozott kiadás; ára 1 ft. 20 kr. p. — „Fali olvasó táblák.“ írta Erdélyi Indali Péter. Ajánlhatók minden rendű elemi iskolák számára. — „Újabb kori ismeretek tára.“ Becses és gazdag tartalmu könyv, minden rangú és rendű olvasókra nézve, ezer meg ezer ismertető czikkel betürendben. I. kötet Ára 2 ft. 30 kr. p. — „Kertészeti kézi könyve.“ írta Galgóczi Károly, czélszerű munkácska és valóban nélkülözhetlen minden szorgalmas házi gazdára nézve, ki kertjét okszerűen kívánja ápolni. Ára 48 kr. p.*

Bécsi börze június és július	Távirati közlés						
	30.	1.	2.	8.	4.	5.	6.
Státuskötelezvény 5 %	85 ³ / ₈	85 ³ / ₁₆	—	86	86	85 ³ / ₁₆	85 ³ / ₂
do. 4 ¹ / ₂	75 ³ / ₈	—	—	75 ³ / ₄	—	75 ³ / ₄	—
1834-ki sorsjegyek 100 fto	—	—	—	—	—	—	—
1839-ki 100 fto	—	—	—	126 ¹ / ₄	116 ¹ / ₄	—	126 ¹ / ₄
Bankrészvény darabja	1275	1252	—	1254	1254	—	—
Éjszaki vaspálya oszt.	2140	—	—	1670	1710	1715	1710
Dunagőzhajózási részvény	571	572	—	576	586	585	588
Augsburg	127 ³ / ₄	127	—	126 ³ / ₄	126 ³ / ₄	129 ¹ / ₂	128 ¹ / ₂
Hamburg 100 Beotalléért	94 ¹ / ₈	93 ³ / ₄	—	93	93 ³ / ₈	96	94 ¹ / ₈
London 1 font sterlingért	12.23	12.30	—	12.19	12.18	12.36	12.30
Páris 300 frankért	149 ¹ / ₄	148 ¹ / ₂	—	148	148	150 ³ / ₄	150 ¹ / ₂
Cs. kir. arany	38 ³ / ₄	—	—	38 ¹ / ₄	38 ¹ / ₄	—	—
Ezüst	26	26	—	25	25	28	27
Dunavizallas jun. és jul.	24. 9' 3" 9" 0 fül. 4. 8' 7" 0" 0 fül. 5. 9' 1" 6" 0 f.						

Jelenlegi gabona-ár.

Austriai mérők. — (Pengő pénzben.)

Pest, július 4-kén: Buza 6 ft. 24 kr. — 7 ft. 28 kr. — Kétszeres 5 ft. 52 kr. — 6 ft. — kr. — Róz 5 ft. 52 kr. — 6 ft. — kr. — Arpa 2 ft. 40 kr. — 3 ft. 12 kr. — Zab 2 ft. 48 kr. — 2 ft. 56 kr. — Kukorica 3 ft. 28 kr. — 3 ft. 44 kr.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

ELŐFIZETÉSI FELHIVÁS

„Vasárnapi Ujság”

hat hónapi azaz: julius-decemberi folyamára.

Előfizetési feltételek:

Julius hótól december utoljáiig postán küldve minden egyéb költség nélkül 1 ft. 30 kr. p. p.
 Budapesten házhordással szintén 1 ft. 30 kr. p. p.
 A kiadó-hivatalból elvitetve 1 ft. — — p. p.

Tíz előfizetett példányra egy ingyen-példány jár.

Az előfizetési pénzeket e czim alatt:

„A Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalának
PESTEN,“

bérmentesen beküldetni kérjük.

☞ Azon t. előfizetők, kik a „Vasárnapi Ujság” négy hónapi, azaz mártius-juniusi számait birni óhajtják, azokkal postán küldve 1 ft. jával, a kiadó-hivatalból elvitetve pedig 40 kr. jával p. p. folyvást szolgálhatunk.

☞ A t. cz. gyűjtő-urak tisztelettel kéretnek a kezeiknél levő előfizetési iverk mielőbbi beküldésére, hogy a lapok elküldése annál gyorsabban eszközölthessék.

Landerer és Heckenast kiadók,
egyetem-utca, 4-dik. szám.

RÖMER és HECKENAST

ujon nyitott

DIVATÁRU-KERESKEDÉSE

Pesten, vácsi-utca, Lauter-féle házban, 15. sz. a. létezik.

Egészen ujon felállított raktárakat, melly a hölgyek részére a legdivatosb bel- és külföldi

pamut-, vászon-, gyapju- és selyem-ruhaszövetekkel
valamint

burkonyok, shawlok s nagy kendőkkel

s a mostani időszakra is jeles kelmékkel gazdagon ellátva van,

a legjutányosb szabott ár mellett

17-6-7

a t. cz. közönség figyelmébe ajánlják.

37

3-3

53

1

Barráné és Steinnál Kolozsvárt megjelent és minden könyvárusnál kapható;

Pesten Geibel Arminnál:

MEDGYES LÁJOS
eredeti

egyházi beszédek

uj folyam, első füzet, vagy az öszves beszédek 3-ik füzeté. Ára 1 ft. 30 kr.

KÖVÁRI LÁSZLÓ,

Erdély nevezetesebb esaladai, czimerekkel

és leszármazási táblákkal. Első fele A—K.
Az egész munka ára 3 ft. p. p.

Nyilvános köszönet.

A mindenhatóságon kívül csak egy mód van magunkat a jégvihar ellen védeni. Ezen egyedüli mód a biztosítási intézetek. Ezt megfontolván — bár azt tenné minden gazda! — vetéseimet a magyar kölcsönös biztosító egyesület sz. fehérvári ügynökénél, Oblat J. urnál biztosítottam. Folyó év és hó 22-kén azon rémitő elhárítlan elem csapása feldulta vetéseimet. A fennírtintett egyesület igazgatóságához tett jelentés után az haladéktalanul a kár felvételére kiküldé tít-kárát, melly is a legjutányosabb és igazságosabb modorban végbe vitetett. Midőn ezen gyors és igazságos eljárásért hálámát nyilvánítom, nem mellőzhetem egyszersmind a kiküldött egyesületi titkárnak nyajas és jutányos eljárását is megköszönni.
Maha, 1854. június 28-án.

Ledeczky Lipót.

HIRDETMÉNY.

Megjelent Fényes Elek

„OROSZ-TÖRÖK HÁBORU”

czimü munkájából a III-dik füzet is.

TARTALMA: Titkos levelezések folytatása. — Anglia és Franciaország hadat üzennék Oroszországnak. — A harcban álló orosz-, s másfelől a török-, angol- és francia nemzetek hadi készületei, s egymás ellenében kiállított hadseregei és flottái. — I. Orosz hadi készületek. — II. Török hadi készületek. — III. Angol hadi készületek. — IV. Francia hadi készületek. — Az orosz támadólag lép fel és keresztül tör a Dúnán. — Melléklet: Kelettenger és mellék-tartományok földabrosza 1854.

Előfizetések, bérmentve küldve, még folyvást elfogadtatnak az egész 6 füzetből álló munkára 1 forint 30 krajczárral, helyben alóírttaknál (egyetem-utca 4-dik szám alatt), és minden vidéki könyvárusoknál is.

Landerer és Heckenast kiadók.

46

3-3

52

1

Előfizetési felhívás a

„Budapesti Hirlap”

julius-decemberi féleli folyamára.

A jövő félelvben e lapnak egy — egyébiránt külön álló munkát képző és külön is megszerezhető — melléklete lesz, egy 10—12 ívnyi, finom izléssel írt francia regény, csinos fordításban, e czim alatt: „Pontanges marquis.” Irta Girardin Emilné. — Ki a „B. P. Hirlap” t. cz. előfizetői közül — mire azonban kötelezve nincs — a fennírt és jövő julius közepeán készen levő szép regényt birni akarja, azt az előfizetéshez csatlandó és a mellett beküldendő 20 = husz pkrért díjmentesen megkapja; nem előfizető számára ellenben vagy könyvárusi uton azon munka ára 1 = egy pft. — E munkából a nyomtatási költségek levonása után megmaradó egész összeg egy létesítendő magyar írói-nyugdíjalapítványra fordítatik, melly intézet pártolását t. cz. Fáy András és Szemere Pál köztiszteletben álló hazánkiai valának szívesek elvállalni.

Előfizetési feltételek:

Helyben: Félelvre 8 pft.
Énegyedre 4 pft.Vidékre: Félelvre 10 pft.
Énegyedre 5 pft 20 kr.

A julius közepén megjelenő francia regénnyel együtt:

Helyben: Félelvre 8 pft 20 kr.
Énegyedre 4 pft 20 kr.Vidékre: Félelvre 10 pft 20 kr.
Énegyedre 5 pft 40 kr.

Az előfizetés a lap kiadóhivatalában (Országut, Kunewalderház földszint) történik.

Szerk.

Előfizetési értesítés.

Sajtó alatt van, s e hó utoljáiig Bucsnaszky Alajos könyvnyomdájában okvetlen meg fog jelenni:

„Villámok”

lyrai költeményes mű egy kötetben; írta: Pájer Antal, kiadja barátja Fütő János. Előfizetheti folyvást fönnevezett nyomdatulajdonos urnál (uri-utca, Jankovits-féle szöglet-ház boltjában), 1 pft. tal; boltiár magasabb leend.

Sajtoltt élesztő gyártás.

Földbirtokosok, gazdászok, pálinkaégetők és serfőzőknek tudomásul: 100 font kukoricából 9—12 foknyi szeszt és 6—8 font legfinomabb sajtoltt élesztőt bizonyosan nyerhetni, betanít és efféle intézeteket felszerel, egy az e tárgyban gyakorlatilag kiképzett és tanult technikus. Bővebb értesítést, de csak bérmentes levelekre nyerhetni Aschermann T. mérnök, gazdasági-és erdészeti intézetében Bécsben, Graben 1134. sz. a. 45-2-3

38

Biztosítás

5-8

a jégverés ellen.

A jégverés ellen kölcsönösen biztosító magyar egyesület a földnek mindennemű terméseit jutányos díjak mellett biztosítja a jégvihar ellen, és szabályai értelmében, nemcsak a legkisebb károkat téríti meg, de azokat is, mellyek a jégverés-sel ugyanazon idő alatt járó szelvény által okoztattak, melly körülménynek semmi más fenálló intézetnél helye nincs.

Ennélfogva a t. cz. szőlő- s földmivelő közönség illendően felkérjük: természetmennyeit a fennevezett honi egyesületnél ezen rémitő s dühében fel nem tartható elem ellen biztosítani, s magát a kártól megmenteni. Biztosítások elfogadtatnak, és minden kellő tudósítás a legnagyobb készséggel adatik Pesten az igazgatóság. (Nagyhid-utca Weisz ház, 12. sz. alatt 2. emelet) és országszerte az egyesületnek minden ügynökségei által.

Épen most jelent meg

Heckenast Gusztávnál

Pesten (barát-tér, kalap-utca, 1-ső szám):

ÖNTANULÁS

gyakorlatlan tárgyalva.

A felszerült honi tanuló és kitanult ifjuság kedvéért főleg, írta

EDVI ILLÉS PÁL.

8-rét. Pesten 1843. Boritékba füzve 40 pkr.

48
Heckenast G., pesti kiadó-könyvárusnál, épen most jelent meg és
Edelmann Károly, pesti könyvárusnál, vácz-utca 7. sz.,
ugy mint minden hiteles könyvárusnál kapható :

Illendőség-tan

vagyis

a mivelte és jó erkölcsű magaviselet szabályai.

TOLDALÉKUL

életre hasznos tanuságok gyűjteménye.

Irta

Sasku Károly.

1854. — 424 lap kis 8-rét. — Füzve 1 forint pengő pénzben.

TARTALOM:

Az illendőség-tan fogalma és alapszabálya.

I. RESZ.

ÁLTALÁNOS ILLTAN.

Az illendő magaviseletről általánosan megkívántató tulajdonságokról.

II. Szakasz.

A személyi illendőségről.

I. Cikkely. A külső személyi-illendőségről 1) testi, 2) öltözeti, 3) magatartási, 4) testhordozási, 5) szólási, 6) a külsőt illető egyéb mellékes illendőségről.

II. Cikkely. A belső személyi-illendőségről, vagyis az illendőségre megkívántató belső tulajdonságokról. 1) értelmi, 2) erkölcsi tulajdonságokról.

III. Szakasz.

A cselekvési illendőségről.

I. Cikkely. Az erkölcsi cselekvési-illendőségről. 1) önszemélyi magaviseleti, 2) mások iránti magaviseleti vagyis másokkal bánási illendőségről.

II. Cikkely. A kezelési cselekvési-illendőségről. 1) magános foglalkozási, 2) mások dolgában vagyis ügyvivési illendőségről.

II. RÉSZ.

ALKALMAZOTT ILLTAN.

Az illendő magaviseletről egyes körülményekben.

I. Szakasz.

Az illendőség szabályai a helyre, időre és körülményekre nézve, melyekben másokkal összejövünk.

I. Cikkely. A helyre nézve: 1) magános helyeken, 2) köz helyeken.

II. Cikkely. Az időre nézve.

III. Cikkely. A körülményekre nézve: 1) kedvező körülményekben, 2) kedvezőtlen körülményekben.

Uj magyar-német

LEVELEZŐ

vagyis

gyűjteménye a polgári életben előforduló mindenféle iratoknak,

mint: köszöntő-, köszönő-, mentegető-, meghívó-, kérő-, ajánló-, emlékeztető- és intő-, baráti- és szerelmes-levelek, valamint: kötelezvények, nyugtatóványok, váltók, utalványok, bizonyítványok, meghatalmazások, folyamodások, szerződések, végintézetek, stb.

a leghasználtabb czimekkel együtt.

Szerkeszté: KARÁDY IGNÁCZ.

Második bővített, javított s hivatalos részében az új körülményekhez alkalmazott kiadás. — Szakértő felügyelés alatt.

Nagy 8-rét füzve 30 p.kr.

2-3

NAGYSZERŰ, Pesten még eddig soha nem létezett

FEHÉR-RUHATÁR

található a vácz-utczában

az „Ypsilantihoz“ czimzett kereskedésben Pesten, ugyanis:

Férfi-ingek rumburgi vagy hollandi vászonból

2 ft. 45 kr., 3 ft., 3 ft. 30 kr., 4 ft., 4 ft. 30 kr., 5 ft., 5 ft. 30 kr., 6 ft., 6 ft. 30 kr., 7 ft., 8 ft., 9 ft., 10 ft., 12 forintjával.

Szines férfi-ingek 300 különféle mustrában

1 ft. 30 kr., 1 ft. 40 kr., 1 ft. 50 kr., 2 ft., 2 ft. 30 krajczárjával.

Sima női-ingek rumburgi vagy hollandi vászonból

2 ft., 2 ft. 30 kr., 3 ft., 3 ft. 30 kr., 4 ft., 5 forintjával.

Női-ingek schweitzli mellel és pásztákkal

(Streif), készítve hollandi vászonból 4 ft. 30 kr., 5 ft., 5 ft. 30 kr., 6 ft., 6 ft. 30 kr., 7 ft., 8 forintjával.

Tiszta és minden pamut-keveréstől ment vászonért kezeség vállalatik.

4-(8-12)

Lampel Róbert

könyvkereskedésben, Pesten a városház-
téren, épen most jelent meg, és Aradon *Bet-
telheim testvérek, Baján Schön, Debreczen-
ben Telegdi, Esztergomban Stumpf, Szeged-
den Bába és Burger, Veszprémben Krausz*
Herman könyvkereskedőknél, valamint minden hiteles könyvárusnál Magyarországon kapható

A KÖZSÉG BIRÁJA

vagy

Eljárások

törvénykezési kiküldöttségekben

és

okiratok elemzése.

Irta

GYÖRÖK GYÖRGY,

somogy-megyei hites ügyvéd.

6 ives munka.

Ára czinosan füzve 40 krajczár p. pénzben.

(Ezen öszvegnék bérmentesen leendő be-
küldése folytán, én is bérmentesen fogom
bármely tetsző cím alatt ezt megküldeni.)

Ezen munkácska magában foglalja
mindazt, mi a községek és helységek
biráinak szükséges lehet. A minden
előfordulható esetekre készített ki-
merítő mintázatok és okiratok fölös-
legessé tessznek minden ezt tárgyazó
terjedelmes munkákat, feltalálhatók
levén benne tüstint bármely eljárás-
ban megkívántató felvilágosítások és
utasítások. 32-3-3

51

Epen most jelent meg és Pesten

Geibel Arminnál

kapható:

AZ ÁRVA-ÜGYEK

azok rendszeres vezetése-
nek módja,

a magas kormányrendeletek, s leg-
ujabb törvényekre alapítva, köz-
használatra írta

Szobovits Ferdin.

Bezárolag jul. hó 31-ig a két kötet-
nek (három füzetből álló), ára 2 ft.
50kr., továbbá pedig 3ft. 30kr. leend.

50

PESTMEGYÉBEN

kebelezett, Ó-Kécske helység határában
fekvő 400 hold első osztályzatú homokföld
és Tiszarét, örök áron szabad kézből árve-
rés útján folyó évi július hó 15-én először,
és ugyane hó 21-én másodsor eladóvá tét-
etik, egészben vagy részletenkint. — Az
eladandó birtok az abonyi vaspályai állo-
mástól, mintegy két órai távolban fekszik.
— Bővebbi utasítást nyerhetni Abonyban,
az alólirt tulajdonosnál.

Kelt Abony, junius 28-kán, 1854.

Andrássy Ignác,
eladó-tulajdonos.

47

NAGY-KANIZSÁN

megjelent s kapható a szerzőnél
valamint minden hiteles könyvárusnál:

Az

ARVA-ÜGYEK

s azok

gyakorlati vezetésének módja.

A magas kormányrendeletek- s leg-
ujabb törvényekre alapítva.

Közhasználatul írta

Szobovics Ferdinánd,

tolnok a cs. kir. szolgabírói hivatalnál N.-
Kanizsán.

Két kötet. Borítékba füzve 3 ft. 30 kr.

Hogy e munka mindkét kötetét a bolti
áron alul is, a még venni ohajtó mi-
előbb magának megszerezhesse, — a
közkiadásnak felelve — egész folyó
1854. évi július 31-ig bezárolag, a két
kötet ára 2 ft. 50 kr. p. p. leend, mely
áron ugy a szerzőnél mint minden
hiteles könyvárusnál — postán küldve
pedig 3 ft. 10 kr. on — megszerezhetni.
— Minden kifüzetett 10 példány után
1 tisztelet-példány adatik. — A mon-
dott hátrónapon tul a bolti-ár min-
denestre beálland. — Pénzek és le-
velek egyedül bérmentesen fogadtat-
nak el.

Jelen munkának csak az I. kötet,
és a II. kötet I-ső füzete kapható.

Tökéletesen megjelenik folyó évi
július 1-jén.

Ezen munka kapható lesz Pes-
ten Magyar M. könyvárusnál

8 nap után; Müller Gyula, Edel-
mann K., Emich G., Geibel A. és
Kilian-nál később.